

ENLLAÇ

Projectes socials i comunitaris de l'Orfeó Lleidatà

 Fundació "la Caixa"

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

FUNDACIÓ ORFEÓ LLEIDATÀ

1. ANTECEDENTS I DESCRIPCIÓ GENERAL

LA MÚSICA, UNA EINA D'INCLUSIÓ I COHESIÓ SOCIAL

Des de l'any 2001 en que s'inicia el primer projecte de música comunitària fins l'actualitat, l'Orfeó Lleidatà està desenvolupant una intensa tasca per la inclusió i la millora de la vida de les persones a través de la música, fomentant la participació i la pràctica activa en projectes i activitats adreçades a col·lectius molt diversos sota el paraigua del **Projecte Enllaç**.

Quan parlem de música comunitària, o d'altres disciplines artístiques com el teatre, la dansa o les arts visuals, ens estem referint a qualsevol tipus d'activitat artística que es genera en un context social determinat i en espais col·lectius dins d'una comunitat. El que més caracteritza la música comunitària o dit d'una altra manera, la seva pràctica col·lectiva, és la participació i els beneficis que genera per a les persones que hi participen. Al mateix temps, la música comunitària ofereix grans oportunitats per treballar amb col·lectius molt diversos, facilitant la inclusió i els vincles entre persones.

LA MÚSICA, UNA EINA PER A LA MILLORA DE LA SALUT

Les activitats artístiques i culturals han demostrat tenir un impacte positiu significatiu en la salut mental i emocional:

- Millora del benestar emocional: L'art i la cultura permet l'expressió lliure d'emocions i sentiments sense judicis ni valoracions.
- Integració social: Les activitats artístiques col·laboratives i d'expressió cultural generen vincles socials satisfactoris i espais de co-creació.
- Eina terapèutica: L'art i la cultura pot ser utilitzada com a mitjà per exterioritzar dubtes, experiències i successos de forma creativa.

EL "PROJECTE ENLLAÇ", MÉS DE VINT ANYS D'EXPERIÈNCIA EN PROJECES SOCIALS

El Projecte Enllaç, des de l'inici l'any 2001, ha desenvolupat desenes de projectes socioculturals arreu del territori amb milers de participants de totes les edats i col·lectius. Al mateix temps, les dues dècades de col·laboració amb entitats del tercer sector ha generat una gran xarxa d'aliances que ha permès desenvolupar noves estratègies i projectes amb uns objectius compartits:

- Garantir el dret d'accés a la vida cultural i comunitària, de qualsevol persona i col·lectiu, especialment aquells que estan en risc d'exclusió.

- Fer de la música una eina d'inclusió i cohesió social, fomentant la socialització i l'enfortiment dels vincles amb la comunitat.
- Potenciar els usos de la música per al desenvolupament personal i com eina terapèutica per al benestar de les persones.
- Desenvolupar els talents i les capacitats creatives, individuals i col·lectives de totes les persones.

UNA MIRADA TRANSVERSAL PER GENERAR NOVES ALIANÇES

El Projecte enllaç ha esdevingut un gran node de connexions entre el món cultural i social amb una mirada ampla i transversal, on la música és el fil conductor per la creació de sinergies entre agents molt diversos: centres educatius, entitats socials, residències per a gent gran, hospitals, centres per a persones amb discapacitat o albergs per a persones sense llar. En l'actualitat compta amb el suport del Departament de Cultura i la Fundació 'la Caixa'. En aquest sentit, **ampliar les aliances** amb nous agents i institucions permetria seguir consolidant el projecte, incrementant les activitats, els usuaris i l'abast territorial.

Àmbit de la salut

L'any 2010 s'obre una nova porta, vinculada a la salut mental, que ha tingut continuïtat i una creixent demanda. Primer, amb tallers de cant coral i multipercussió per a usuaris de l'entitat Salut Mental Ponent. El 2017 es crea el primer combo de música moderna format per persones amb trastorn mental de la Llar-Residència de Sant Joan de Déu que posteriorment s'amplia a la Unitat de salut mental i al

Servei de rehabilitació comunitària de l'Hospital Santa Maria amb noves agrupacions per a joves i adults. El 2019 es va desenvolupar el Projecte de creació musical '**Veus Visuals**' amb persones amb trastorn mental de l'**Hospital Sant Joan de Déu**, el **Cor de l'Orfeó Lleidatà** i el **Centre d'Art La Panera**. També el mateix any, es va iniciar un nou projecte a la **Unitat de Cures Intensives de l'Hospital Arnau de Vilanova** amb sessions de musicoteràpia adreçades als pacients, familiars i professionals dins un programa pilot.

Actualment, el gruix principal de l'activitat està vinculada a la **salut mental** amb activitats de percussió corporal, teatre musical i combo adreçades a infants, joves i adults amb trastorn

mental que es desenvolupen a la **Unitat de salut mental i SRC de l'Hospital Universitari Santa Maria**, així com a **l'Hospital de Salut Mental, la Llar Residència i al Centre Infanto-juvenil de Sant Joan de Déu de Lleida**. Al mateix temps, l'Espai Orfeó acull una activitat de teatre musical per a persones usuàries de **Salut Mental Ponent**.

Àmbit social

La seu de l'Orfeó Lleidatà està ubicada en ple Centre històric de la ciutat, un barri que al llarg dels anys ha anat patint un fort deteriorament urbanístic amb problemàtiques socials molt enquistades. La ubicació ha estat una aposta estratègica tant de les institucions com de la pròpia entitat que comença a articular-se d'una manera més intensa l'any 2015 amb el Projecte Centre Històric. Des d'aleshores i fins l'actualitat, s'han consolidat un paquet d'activitats adreçades a infants, joves i adults, que han permès connectar l'entitat al barri. Actualment s'estan realitzant **tallers familiars de batucada** i el **programa Combo Jove** adreçat a adolescents residents al barri.

L'any 2016 es va iniciar una activitat de cant coral per a persones usuàries de **l'Alberg Municipal** que actualment s'ha transformat en un taller de batucada que es realitza a l'Orfeó. També es va crear el **Cor del Centre Històric**, una activitat plenament consolidada que es desenvolupa amb la col·laboració dels serveis socials municipals i que en l'actualitat també acull persones residents en altres barris de la ciutat. En l'àmbit de les residències artístiques inclusives, l'Espai Orfeó acull el programa **'Arrela't a la música'** amb la **Fundació Arrels-Sant Ignasi i la Universitat de Lleida**.

Àmbit escolar

Els inicis del Projecte Enllaç estan vinculats al món escolar. L'any 2001 neix 'Un món de música' un projecte de tallers de músiques del món on la música com a llenguatge universal, esdevé un pont entre persones i cultures. Vint anys més tard s'ha ampliat la mirada transformant la música en un instrument per garantir oportunitats, especialment en **escoles i instituts d'alta i**

màxima complexitat o en **Centres d'educació especial**. En l'actualitat s'estan desenvolupant de forma continuada tallers de pràctica musical comunitària adreçats a alumnes de primària i secundària, tant a l'Orfeó com als propis centres, de multipercussió, batucada, cant coral i combo modern entre els que destaca el **programa 'Combo Jove'** que es desenvolupa a l'Institut Escola Torre Queralt amb alumnes de primària i secundària. En el cas de l'Escola Especial Llars de Sant Josep que atén alumnes amb discapacitat psíquica es desenvolupa una activitat de musicoteràpia.

Àmbit assistencial, diversitat funcional i gent gran.

L'any 2007, el Projecte Enllaç obria una nova porta. El repte no era senzill, apropar un llenguatge universal com la música a persones i col·lectius amb discapacitat que en la majoria dels casos, en quedava al marge. El punt d'inici fou un projecte pilot anomenat 'Vivenciació musical' adreçat a persones amb discapacitat psíquica. Partint d'una aliança amb

Sant Joan de Déu Terres de Lleida el projecte va anar fent gota d'oli a tota la demarcació, generant noves aliances amb entitats i federacions vinculades a la discapacitat psíquica i física. És el cas **d'ALLEM, ASPID, ASPROS, Fundació Ilersis, Fundació Esclerosi Múltiple i la Fundació AREMI**. Des d'aleshores i fins ara, el balanç és extens i molt positiu amb un cas tant paradigmàtic com el de l'activitat inicial, Vivenciació musical, que s'ha desenvolupat de forma continuada durant els darrers disset anys. Una de les claus d'aquesta activitat i de les que han vingut després com multipercussió, musicoteràpia, moviment i dansa contemporània, és la participació activa de tots els professionals implicats, músics, musicoterapeutes, psicòlegs, treballadors socials, educadors socials, etc. El treball en equip ha estat clau per crear i consolidar les activitats, i fins i tot, desenvolupar-ne altres de singulars com els projectes de creació artística. El primer fou el 2012 amb '**Apropa't**', un projecte de producció audiovisual on hi van participar persones amb discapacitat psíquica del **Centre Sant Joan de Déu d'Almacelles**, alumnes de l'**Escola de música de l'Orfeó Lleidatà** i un artista convidat pel **Centre d'Art La Panera**. L'any 2019 es repeteix experiència amb una nova proposta, el **Projecte 'Junts'**, aquesta vegada amb la participació de persones amb discapacitat física **d'ASPID, el Cor de l'Orfeó Lleidatà i el Centre d'Art La Panera**. Finalment, el 2024 l'Espai Orfeó va acollir el projecte i l'exposició '**Tots som art**' impulsat per la **Fundació Aremi**, realitzat per persones amb paràlisi cerebral de diversos centres de Catalunya.

En l'àmbit de la vellesa, s'estan desenvolupant activitats de musicoteràpia i cant coral amb persones grans amb deteriorament cognitiu a les residències **Balàfia 1, Balàfia 2 i Centre de la Fundació La Pedrera a Lleida.**

EQUIP TÈCNIC MULTIDISCIPLINAR I TREBALL EN XARXA

Una de les claus per entendre la dimensió i el funcionament del Projecte Enllaç és la mirada interdisciplinària que aporten els diversos professionals implicats directa o indirectament en el desenvolupament del projecte. Totes les activitats es realitzen amb la participació activa de professionals tant de l'àmbit musical, **professors especialistes i musicoterapeutes**, com del professionals vinculats a les respectives entitats i agents participants, **metges, psicòlegs, infermeres, treballadors socials, educadors socials i mestres, entre altres.**

L'assoliment d'aquests objectius és un procés llarg, que precisa d'una certa continuïtat. En aquest sentit, és essencial la col·laboració amb els diferents tècnics i tècniques de les entitats i centres col·laboradors, també per a fer possible la seva sostenibilitat. Cal destacar, per últim, la sensibilitat dels professionals que participen en el projecte i el compromís de totes les entitats, factor essencial per a la consecució d'aquests objectius.

IMPACTE TERRITORIAL

Des del punt de vista de l'impacte territorial del projecte, definim tres àmbits d'acció:

- **Àmbit de proximitat:**
La Fundació Orfeó Lleidatà està ubicada físicament al Centre Històric de la ciutat de Lleida, un barri amb unes problemàtiques socials sobre les quals pivota una part dels projectes. En aquest sentit, es tracta d'una estratègia que pretén obrir i vincular l'entitat al propi barri, enfortir el sentiment de pertinença i generar noves oportunitats a totes les persones que hi resideixen.
- **Àmbit de ciutat:**
El projecte inclou una part important de projectes que es desenvolupen en entorns molt diversos de la ciutat de Lleida, tant des del punt de vista geogràfic (Barris de Secà de sant Pere, Pardiniyes, La Caparrella, Bordeta, Instituts) com també amb equipaments de referència com l'Hospital Universitari Santa Maria, Hospital Universitari Arnau de Vilanova, Hospital de Salut Mental Sant Joan de Déu, Llar Residència de Salut Mental Sant Joan de Déu o el Centre Educatiu Llars de Sant Josep, entre altres.
- **Àmbit de territori:**
Ja des dels inicis, els projectes socials de la Fundació Orfeó Lleidatà sempre han tingut presència més enllà de la ciutat de Lleida. Per al període 2023-2024 hi ha previstes actuacions en diverses localitats del Segrià així com també a Mollerussa i Balaguer, vinculades als tres eixos d'actuació.

2. LÍNIES D'ACTUACIÓ PREVISTES PEL PERÍODE 2024 –2025

A. ATENCIÓ I SUPORT A PERSONES EN L'ÀMBIT DE LA SALUT MENTAL

Consolidació i ampliació de les col·laboracions en l'àmbit de la sanitari i assistencial, especialment vinculat a la salut mental, amb l'**Hospital Universitari Sant Maria**, l'**Hospital de Salut Mental**, la **Llar-Residència** i el **Centre Acompanya'm Lleida de Sant Joan de Déu**, i **Salut Mental Ponent**.

- Activitats:
 - Body-Percussion per a joves
 - Musicoteràpia per adults i gent gran.
 - Multipercussió per adults
 - Teatre musical per a adults
 - Combo modern par a joves i adults.

B. BENESTAR EMOCIONAL

- Projecte pilot vinculat al **Programa Salut i Escola** en col·laboració amb el Departament d'Educació i la Xarxa d'Atenció Primària per incorporar la música com una eina d'intervenció educativa en l'àmbit de la salut mental i el benestar emocional d'alumnes de secundària de centres educatius de la demarcació de Lleida (Segrià, Noguera i Pla d'Urgell).
- Projecte pilot vinculat a la **Xarxa d'Atenció Primària** de la ciutat de Lleida per incorporar la música com una eina d'intervenció comunitària per a la millora del **benestar emocional** dels usuaris.

- Activitats:
 - Musicoteràpia per a joves adolescents.
 - Musicoteràpia per adults.

C. ATENCIÓ A PERSONES AMB DIVERSITAT FUNCIONAL I GENT GRAN

Consolidació les activitats adreçades a persones adultes en situació de vulnerabilitat, donant continuïtat a les activitats adaptades per a persones amb **discapacitat psíquica i física** en aliança amb **Sant Joan de Déu Terres de Lleida Down Lleida, ASPID i la Federació ALLEM**

En l'àmbit de la velles s'han obert noves línies d'activitats de musicoteràpia i cant coral per a persones grans amb deteriorament cognitiu a les residències **Balàfia 1 i Balàfia 2, i el Centre de Lleida de la Fundació la Pedrera.**

- Activitats:
 - Vivenciació musical per a persones amb discapacitat psíquica.
 - Multipercussió per a persones amb discapacitat psíquica.
 - Musicoteràpia i Cant coral per a persones grans amb deteriorament cognitiu.

D. ATENCIÓ A PERSONES I COL·LECTIUS VULNERABLES AMB RISC D'EXCLUSIÓ SOCIAL

- Enfortint les aliances amb les entitats socials i assistencials, consolidant les activitats adreçades a **persones en situació de sensellarisme** de l'Alberg Municipal i ampliar el seu abast a través del projecte **'Arrela't a la música'** amb la **Fundació Arrels-Sant Ignasi i la UdL.**

- Obrint noves línies d'actuació, especialment amb infants i joves del Centre Històric vinculades al **suport educatiu comunitari** amb tallers familiars de **batucada**, el **programa Combo Jove** adreçat a adolescents residents al barri i la **Coral del Centre Històric.** També hi ha una col·laboració amb el **Projecte Tàndem** de mentoria per a joves en situació de vulnerabilitat que gestiona ASPID.

- Activitats:
 - Batucada per a persones usuàries de l'Alberg Municipal
 - Projecte 'Arrela't a la música' amb usuaris de la Fundació Arrels-Sant Ignasi i alumnes de la UdL.
 - Batucada - Percussió per infants, joves i famílies.
 - Coral del Centre Històric.

- Donar nova dimensió als projectes adreçades específicament al món educatiu per oferir noves oportunitats en **centres d'alta i màxima complexitat**, situats en entorns socialment vulnerables, on la música pot tenir un impacte molt positiu sobre l'alumnat. Es tracta d'activitats altament integradores dissenyades per a que pugui participar-hi qualsevol infant i jove, independentment de les seves capacitats o coneixements musicals previs. Una de les novetats per al curs 23-23 és un **projecte pilot a**

l'Institut-Escola Torre Queralt, un centre educatiu de màxima complexitat ubicat al barri el Secà de Sant Pere de Lleida, per apropar la pràctica musical a infants i joves, molts d'ells en situació de vulnerabilitat, per tal de garantir l'accés a la música com una eina de desenvolupament integral i per la millora dels processos d'aprenentatge. D'altra banda, aquest curs també s'estan desenvolupant activitats musicals adaptades, musicoteràpia i percussió, per als alumnes del **Centre d'Educació Especial** Llars de Sant Josep.

- Activitats:
 - Musicoteràpia (centres d'educació especial)
 - Cant Coral (primària)
 - Percussió (primària i secundària)
 - Batucada (primària i secundària)
 - Programa Combo Jove (primària i secundària)

E. PROGRAMA DE RESIDÈNCIES ARTÍSTIQUES INCLUSIVES

- Consolidació del programa pilot de residències artístiques inclusives, pioner a Catalunya, per acollir i donar suport a projectes i companyies d'arts escèniques que treballen específicament amb persones vulnerables en risc d'exclusió social. Aquest projecte contempla l'ús continuat de l'Espai Orfeó tant pel que fa al procés de creació com també a la seva presentació pública.

- Residència creativa a l'Espai Orfeó acollint el **Projecte 'Arrela't'** amb **persones usuàries de la Fundació Arrels-Sant Ignasi i alumnes de la UdL.**
- Residència creativa a l'Espai Orfeó acollint **Grup de teatre inclusiu - persones amb discapacitat física d'ASPID.**

3. PARTICIPACIÓ D'ALTRES ENTITATS I AGENTS DEL TERRITORI

20 ANYS DE PROJECTES SOCIALS I D'ALIANCES AMB EL TERCER SECTOR

Al llarg de dues dècades, des de la Fundació Orfeó Lleidatà hem creat una extensa **xarxa de col·laboradors dels sectors social, assistencial, sanitari i educatiu**, amb els quals hem anat desenvolupant tot el projecte. Per al període 2023-2024 les entitats i agents del territori que participen directament en el seu desenvolupament són les següents:

ASPID

Hospital SJD TLL

Llar residència de salut mental SJD TLL

Acompanya'm Lleida SJD TLL

Centre Assistencial d'Almacelles SJD TLL

Salut Mental Ponent

Alberg Municipal i Àrea d'infància i adolescència de l'Ajuntament de Lleida

Fundació Arrels-Sant Ignasi

Hospital Universitari de Santa Maria

Hospital Universitari Arnau de Vilanova

SRC Lleida i Mollerussa

Associació PROSEC

Escola Seu Vella

Escola Sant Josep de Calassanç

Escola Príncep de Viana

Institut-Escola Torre Queralt

Escola Pràctiques I

Escola Pardinyes

Centre d'educació especial Llar de Sant Josep

Residències geriàtriques Balàfia 1 i 2

4. EL CONSELL PARTICIPATIU

AL SERVEI DE LES ENTITATS

L'Espai Orfeó va néixer amb el compromís d'obrir les seves portes a la societat potenciant la participació de totes les persones i col·lectius. El Consell Participatiu té com objectiu facilitar el desenvolupament de **projectes i activitats socioculturals** dins la programació de l'Espai Orfeó, posant en valor la cultura com una eina de participació, inclusió i cohesió social.

QUI EN FORMA PART

Hi formen part **207 entitats dels àmbits social i cultural** de les Terres de Lleida, vinculant el teixit associatiu en la gestió de l'Espai Orfeó tant de l'àmbit cultural com també social a través de diverses federacions com Salut Mental Catalunya, ECOM, ALLEM, FCEC, FeSalut, Coordinadora d'ONGD i altres Moviments Solidaris de Lleida, i Federació Catalana de Voluntariat Social.

COM FUNCIONA

El Consell fa una selecció de les propostes d'activitats i projectes socioculturals per incorporar-les dins la programació estable de l'Espai Orfeó. Totes les activitats són **gratuïtes** i les entitats organitzadores fan **ús de l'equipament sense cap cost**.

QUÈ PODEN FER LES ENTITATS QUE HI FORMEN PART

Organitzar activitats de caire socio-cultural (música, teatre, dansa, cinema, conferències...) a l'Espai Orfeó, utilitzar les instal·lacions i el suport tècnic sense cap cost gràcies al suport de les institucions i empreses col·laboradores, i desenvolupar **projectes compartits** amb altres entitats socials i culturals de les Terres de Lleida.

UNA DÈCADA DE BAGATGE

El març de 2014, dos mesos després de la inauguració de l'Espai Orfeó, donava inici la programació del Consell Participatiu. Des d'aleshores i fins l'actualitat, s'han acollit unes **190 activitats** de perfils molt diversos (música, teatre, dansa, arts visuals i audiovisuals, poesia, conferències i events) amb **88 entitats implicades** de forma directa, la majoria de les quals ubicades a la demarcació de Lleida, amb uns **25.000 participants**.